

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

v edinosti je moč.

«EDINOST» z. z. z. 2 krat na teden vsako sredo in soboto o poludne. Cena za vsako priložnost 7 el., za polu leta 3 gl. 50 kr., za četrt leta 1 gl. 75 kr. — Sama priložnost 1 gl. 50 kr. za celo leto. — Posamezne številke se dobivajo pri opravišču in vtraskah v Trstu po 5 kr., v Gorici in v Ajdovščini po 6 kr. — Naročnice, reklamacije in inserate prejema Opravišču, via Torrente, «Neva tiskarna».

Vai donisi se pošiljajo Uredništvu «via Torrente» «Nuova Tipografia»: vsak mora biti frankiran. Rokopisi brez posebne vrednosti se ne vračajo. — Inserati (razne vrste naznaila in poslanice) se zaračunajo po pogodbi — prav cenó; pri kratkih oglasih z drobnimi črkami se plačuje za vsako besedo 2 kr.

1861!

Jubilej tržaške čitalnice.

1886!

25 let je minolo, odkar je začela Tržaška slovanska čitalnica svoje delovanje, to je gotovo lepa doba v človeškem življenji, ali jako neznatna v življenju narodov. Pri vsem tem je jubilej naše Čitalnice, kateri se bode danes zvečer praznoval v prostorih tega društva, za nas tržaške Slovence velikega pomena, kajti uprav v mestnej čitalnici se je začelo narodno gibanje, iz nje se je preneslo v druge kroge in na razna polja. Važna je 25letnica Tržaške slovanske čitalnice tudi zato, ker je bila ona prva ustanovljena mej vsemi njenimi sestrami, kajti čitalnica ljubljanska, mariborska, celjska so sicer tudi nastale v letu 1861, toda nekoliko mesecev za tržaško, katera je prav za prav bolj skromno začela svoje delovanje uže leta 1860. Kdo ne ve, katerega pomena so bile za nas čitalnice posebno v začetku preporeda našega naroda; one so na vse načine vzbujale narodni čut mej nami; v njih smo se navdušali za delovanje v pril in čast našemu ubožnemu narodu; v njih smo se še le učili spoštovati svojo domovino, svoj materin jezik. Gotovo se toraj moramo v hvaležnosti spominjati onih, ki so nam prvi snovali taka društva. Ali v Trstu ni bila čitalnica prvo ognjišče, okolo katerega so se ogrevali tukajšnji Slovani. — Ko je leta 1848 solnce svobode zasijalo, takrat so se tudi v Trstu začeli gibati Slovani in so ustanovili Slavjansko društvo, v katerem so se nahajali zastopniki skoro vseh slovanskih plemen.

To društvo je postalo v kratkem času jako znamenito, v socialnem obziru najimenitnejše društvo v Trstu, štelo je nek čas nad 500 udov iz prvih krogov tržaškega mesta. — Ali to društvo ni bilo le socialno, temuč tudi politično v popolnem smislu te besede, kajti ono se je zanimalo za razne volitve in izdajalo je celo svoj časopis, kateri je preminol leta 1849 vsled smrti urednika, pa se je zopet ustanovil v letu 1850. Ali ker je bilo politično obnebe v tistem času takim podjetjem jako neugodno, zato se ta list ni mogel prav vkoreniniti in je kmalo prenehal.

Društvo pa je le še delovalo in se razvijalo; le škoda, da je znana dobrodušnost Slovencev preveč popuščala tujcem, ki so to društvo sčasoma skoro popolnoma poitalijančili. Vsled tega so postali vsi pravi Slovani apatični za to važno društvo, katero je na tistem zaspalo leta 1858. — Ker pa se je uže zopet leta 1860, precej ko se je solnce svobode zopet prikazalo tudi avstrijskim narodom, začelo ustanovljati novo društvo Slovanska čitalnica, more se reči, da so bili Tržaški Slovani komaj 2 leti brez svojega društva in da slovanska čitalnica v Trstu je bila po nekakem le zopetno oživljenje starega slovanskega društva, kar dokazuje tudi to, da so nekateri ustanovniki slovanskega društva od leta 1848 bili tudi mej ustanovniki čitalnice, ki se je konečno ustanovila 29. januarja 1861.

Kakor slovansko društvo je bila tudi čitalnica v začetku jako priljubljena in iskano, uprav dično društvo v Trstu. Mej odborniki nahajamo imena prvih trgovcev tržaških, in leta 1865 je posloval odbor, v katerem je sedelo več tržaških znanih milijonarjev in visokih uradnikov.

Ko so se leta 1868 začela snovati druga društva po okolici in še kasneje leta 1875 politično društvo Edinost, bilo je naravno, da so se nekateri slovanski krogi začeli manj zanimati za to društvo.

Vsled resnega napredka tržaških Slovencev se je začela tudi večja mržnja Italijanov do Slovencev in osobito ko se je leta 1868 pojavila dobro znana skrajna stranka italijanska, začel se je nek terorizem, kateri je po nekakem zbegal nekatere bolj občutljive elemente in tako ne nahajamo v letu 1870 več toliko Srbov in Hrvatov v društvu, katerega načelnštvo so potem prevzeli manj imoviti in manj imenitni ljudje.

Udje so odpadali in bilo je s čitalnico uže jako na slabem, ko so se leta 1873 poskusile in uvedle nekatere reforme, ki so začasno nekoliko pomagale, posebno pa v tem obziru, da si je čitalnica omislila prekrasno pohištvo. Ali leta 1875 je bila čitalnica uže zopet v krizi in vzdrževati so jo morali le najnavduševnejši Slovenci in Hrvati. Zdatno se je zboljšalo stanje čitalnice, ko se je preselila l. 1881 v sprednjo hišo Zelenega hriba in povzdignola se je posebno v zadnjem času, to je od l. 1884 sem, ko je jako zaslužni tadašnji predsednik z odborom vred izposloval, da je čitalnica dobila te prostore s prekrasno dvorano, katere ima danes. Reči se more, da je danes čitalnica zopet na lepejši stopinji in trdnjej podlagi, in da je svojo petindvajsetletnico dočakala v svojej kreposti.

Morda je danes malo udov manj, nego v začetku; ali ti, kateri so, bolj so zanesljivi, na vsak način pa je čitalnica v zadnjem času pridobila na pravem Slovanskem duhu. — Nočemo govoriti več natančneje o zgodovini tega društva; to se zgodi v slavnostnem govoru pri današnji slavnosti.

Še to naj dostavimo, da čitalnica Tržaška je in ostane mati vseh drugih slov. društev v Trstu in okolici in da more biti ponosna na mnoga druga slov. društva, katera so nekako po njej nastala v Trstu. Ona pa s tem še ni dopolnila svoje naloge; ona bode za vse čase potrebna inteligentnim tukajšnjim krogom slovanskim, katerim je in ostane pravo središče. Razen tega pa ima še važno nalogo dopolniti: iz nje bi se moral izcimiti v Trstu toliko potrebnih »narodni dom«.

Naj se torej danes naše želje v srcih vseh tržaških Slovencev odmevajo: da bi se naša čitalnica še bolj okrepila, da bi svojo vzvišeno nalogo na vsako stran izvrševala in da bi jo slovenski narod mogel še veseliti se, ko bode po zopet 25 letih praznovala svojo 50 letnico in to vse v večjo čast našemu narodu. V so bog pomoz! in sreča junaška!

Vabilo na naročbo.

Uljudno vabimo s tem naše naročnike, da precej naročnino ponove, naše prijatelje in pospeševalce pa, da nam pridobijo še kaj novih naročnikov, katerih potrebujemo v proslah našega težavnega podjetja.

Dolžnike pa prosimo slednjikrat, da poravnajo svoje dolge, ako nočejo, da jim list ustavimo.

«Edinost» stane za vse leto f. 6, s prilogo f. 7, za pol leta f. 3, s prilogo f. 3.50, za četrt leta f. 1.50, s prilogo f. 1.75.

Upravništvo «Edinosti».

Postava za zavarovanje delalcev proti nezgodam.

(Dalje).

§ 27 se glasi: Ako neha kaka tovarna, mora to lastnik v 8 dneh naznaniti zavarovalnici, ob enem mora plačati, položivši račun, ono zavarovalnino, katero je za plačevalno dobo še dolžan.

§ 28 določuje, da ima zavarovalnica pravico naprositi obrtniškega inšpektorja, da kako tovarno ali drugo obrtno suhoto pregleda na licu kraja, in omenjeni inšpektor mora zavarovalnici dati vsakovrstna razjasnila.

§ 29. Vsak tovarnar mora naznaniti v 5 dneh polit. gosposki vsak slučaj, ko bi se kak delavec telesno močno poškodoval v njegovej tovarni in sicer mora napraviti dotično naznanilo v 2 izpiskih.

§ 30. Polit. oblastnija mora en izpisek precej poslati zavarovalnici.

§ 31 določuje, da ima oblastnija v slučaju ponesrečenja kacega delalca dolžnost poizvedeti in zatrditi: 1. Uzrok in način ponesrečenja, 2. osebe, katere so se ponesrečile, 3. zaslužek istih, 4. način poškodovanja, 5. stanovanje poškodovanca, 6. koliko je imel družine.

Te poizvedke mora oblastnija naznaniti zavarovalnici.

§ 32. Županstva imajo dolžnost sodelovanja pri takih poizvedbah.

§ 33 določuje, da ima zavarovalnica v slučaju, ko bi kak v tovarni poškodovani zavarovanec umrl, precej določiti podporo zapuščenju družini. Ako pa je dotični le poškodovan, da nemore delati, potem se mora podpora določiti najdalje v 4 tednih. Gledé takih, ki se še zdravijo, mora zavarovalnica določiti le ono podporo, katero dotični dobi do ozdravljenja — v ostalem pa se podpora za dela nezmožne še le po končane zdravlilnej dobi določi.

§ 34 določuje, da taki poškodovani, katerim ni bila uradno pripoznana podpora, morejo svoje zahteve

pri zavarovalnici v teku enega leta objaviti in vtemeljiti.

§ 35 določuje, da mora gospodar v 8 dneh podati zavarovalnici izkaz, zadevajoč podatke, ki služijo v proračunjenju podpore pri delu usmrtenega delalca.

§ 36 določuje, da mora zavarovalnica pismeno naznaniti poškodovanemu račun, po katerem se mu je odmerila podpora.

§ 37 določuje, da je treba pogrebščino za zavarovance pri delu do smrti ponesrečene najdalje v 8 dneh izplačati.

Podpora poškodovanim, ali pa dedičem poškodovanih se izplačuje proti dokazu, da dotični živijo, vsak mesec antecipatno.

§ 38 določuje, da bode pri vsakej zavarovalnici tudi mirovni sod, kateri bode sodil v zadevi odškodovanja ponesrečenim. Ta sod bode sestavljen iz predsednika in štirih prisednikov; prvega imenuje minister prava izmed sodniških uradnikov, dva prisednika imenuje izmed tehniških oseb minister notranjih zadev, enega volijo gospodarji, enega pa delalci.

Predsednik in prisedniki imajo vsak svojega namestnika na isti način imenovanega. Udje mirovnega sode ne smejo biti ob enem tudi udje odbora zavarovalnice, ali nje služabniki. Proti razsodbam mirovnega sode ni priziva. C. k. sodnije imajo dolžnost eventualne eksekutivne izpeljave takih razsodeb.

(Dalje pr.)

Politični pregled.

Notranje dežele.

Cesar v drugej polovici meseca septembra odpotuje v Bosno in Hercegovino; tako poročajo dunajski časniki.

Poslanska zbornica je 22. t. m. brez ugovora sprejela zakon zastran povračila dovoljenega brezobrestnega posojila za podporo po povodnji v letu 1882 na Tirolskem in Koroškem poškodovanih. Carinski tarif se je v tretjem čitanju sprejel z 157 glasovi proti 86 in potrdila se osnova večine železniškega odseka zastran podaljšanja veljave zakona o postranskih železnicah. Dovolilo se je kazensko postopanje zoper poslanca Bulat zaradi razžaljitve česti. Sprejel se je zakon glede dogovora z Ogersko za varstvo literarne lastnine. Več prošelj za podporo se je vladi izročilo. Poslanec Fiegl je interpeliral zastran trgovinsko-obrtniške sposobnosti; poslanec Menger pa zopet zaradi dogodkov v Ljubljani. Potem je načelnik voščil poslancem prijetne počitnice in veselo zvidenje. Ni znano, kdaj se zborovanje zopet prične.

Gosposka zbornica je v seji 23. t. m. rešila v drugem in tretjem čitanju vse v poprejšnjih sejah poslanske zbornice sklenene predloge, razen carinskega tarifa;

nemarljena samo nekterim sinom svoje matere v srcih pod pepelom tlela, pa ne, da bi zato zaničeval druge narode; zakaj vsi na zemlji smo bratje.

O tem bi se lahko še marsikaj govorilo; a ker se je toliko slavne gospode sešlo k velicemu zboru, kar mi zadaja veliko veselje, in kar priča, da je med nami zloga, in da bode vspeh imela, ako Bog da, naša čitavnica, zato mislim precej preskočiti k društvenim zadevam.

Vabilim vsacega izmed slavno zbranih udov, naj pogleda v bukve in položene račune, da vidi, kolike so društvene moči, in kaj je naredil odbor v tem letu, ki se ravno bliža koncu. Če morda kdo poreče, da se ni vselej zadostilo pravilom, vzlasti kar se tiče veselja, prosim blagovoljno premisliti, da odbor je do zdaj moral najprevo in najbolj skrbeti za to, kako bi se v Trstu slovansko društvo ne le ohranilo, ampak vkoreninilo, in kako bi se zanje vselej in povsod gospodarno skrbelo; zakaj društvu, kteremu si koli bodi, vsekajo

potem je ministerski načelnik v cesarjevem imeru zborovanje zaključil.

Vnanje dežele.

Srbska skupščina je bila na 12. dan julija sklicana v Nš.

Bolgarskega kneza prestolni govor je turško vlado hudo dregol, ker je govoril nekako tako, kakor neodvisen vladar. Turška vlada je vsled tega zahtevala pojasnila in knez je odgovoril, da bo spoštoval s Turčijo skleneno pogodbo. Besede so dober kup. Knez bo res spoštoval pogodbo, pa le do tistega časa, dokler bo njemu ugajalo.

Francoski senat je 22. t. m. razpravljal zakon o izgonjbi princev. Freycinet je v poslanskej zbornici sprejel predlogo zagovarjal ter rekel, da nobena vlada poleg sebe ne more trpeti druge vlade; navadno pravo se za prince ne more rabiti, vendar pa se upira temu, da bi se jim posestva vzela. Pri glasovanju se je sprejel prvi člen z 137 glasovi proti 122. Nazadnje pa se je v tajnem glasovanju sprejel ves zakon z 141 glasovi proti 107.

Vsled izgnanja princev je pariški grof z sinom in pariško grofico 24. t. m. odpotoval na Angleško; poprej je sprejel še svoje prijatelje. Pričakuje se, da grof izda poseben manifest. Princ Viktor je odpotoval v Bruselj. Pri odhodu so njegovi pristaši zakričali: »Živio cesar! Na svidenje!« Na to pa se je odgovorilo s »žvižganjem in živorepubliko. Princ Napoleon se je obrnil v Geneve. Francoski republikanski časniki pravijo, da je izgnanje krivično. Monarhistični časniki pa pravijo, da se pripravlja revolucija in da pada republika.

Angleški parlament je imel včeraj zadnjo sejo; danes pa se je razpusstil.

Angleški ministerski načelnik Gladstone je bil te dni na Irskem; povsod so ga naudušeno sprejemali. Za nove volitve se na Angleškem uže obe stranki prav marljivo pripravljajo; boj bo hud in odočilen za Gladstonovo vlado, pa enako tudi za usodo Irskega prebivalstva in miru v angleškem kraljestvu. Ako se Gladstone-u posreči izvedba blagih njegovih teženj, pridobi si za človečanstvo velike zasluge in nesmrtno ime.

V Bruslju dela strah veliki shod delavcev, sklican na 16. dan meseca avgusta. Mestni veliki župan je pozval vse mestne zastopnike v posvetovanje, kake naredbe je storiti, da se mir in red vzdržita.

DOPISI.

Iz tržaške okolice, 25. junija. (Raznoterosti). V predzadnji »Edinosti« nahajamo dober nasvet svetovanskega dopisnika, naj bi se v kratkem rodoljubi okoličanski in udje političnega društva »Edinosti« dogovorili ter sklenoli, da se v kakšnem kraju okolice napravi tabor. Nasvet je res hvalevreden in vreden obnega podpiranja in premisleka, zato ga tudi mi slovenskim okoličanom živo priporočamo, da se o njegovem izvedenju skupno dogovoré ter lepo idejo kakor hitro mogoče oživotvore.

Narodnih shodov in zborov je nam primorskim Slovencem živo potreba, ker v takovih zborih se skupaj pobližnje spoznavamo in za narodno stvar navdušujemo.

rano veliki dolgovi, potem je zdravila težko iskati, in še teže najti. Zato je bil razposlal odbor tisti »poxiv«, po kterem je vabil družbenike, da vsak po svoji moči in dragej volji v denarjih pripomore čitavnici, in videli smo, da naše vabljenje ni bilo zastoj, za kar se zahvaljujem blagodušnim darovavcem še enkrat sam v svojem in tudi v imenu vsega društva.

Čeravno čitavnica do zdaj še ni dosegla vsega, kar je želela precej v začetku in kar bi še zdaj rada, vendar me navdaja veselo upanje, da je čaka še blaga prihodnost. Med nami naj ostane družnost, zloga, ljubezen, neutrudnost in red, pa se nam ni bati, da bi pri svojem delu progrešali blagoslova iznad oblakov. Če ima društvo, še enkrat ponavljam, terdno stalo v denarskih zadevah, potem odboru ni težave; ali nepotrebnih stroškov se je vselej ogibati, zakaj varčnost je duša vsacega srečno doveršenega početja.

Priserčno zahvalo dajem tukaj pričo velicega zbora tudi vsem gg. odbornikom,

Čim slavnější je tak zbor in čim več ljudstva se ga udeleži, tem bolj vplivamo pri naših nasprotnikih, ki se jeze pene potem, ko niso mogli takega shoda preprečiti. Da se skupaj zbiramo, to je tem bolj želeli sedaj, ko tukajšnjemu slovanskemu življu od povsod poguba in uničevanje preti. Z shodi pokažemo, da smo tukaj, da se svojega rodu zavedamo ter tirjamo one pravice, koje so nam po državnih zakonih zatrjene in koje moramo tirjati, da se naš narod, naš jezik in naši običaji ne izgube. Tudi tabor je star slovanski običaj; uže naši pradedi so se pod milim nebom zbirali ter tamkaj določevali o miru ali vojni z sosednjim nasprotnim narodom; tudi naši pradedi so se vedno, o! dobe ko so prišli na sedanjo slovansko zemljo, proti zatirajočemu Nemcu ali nemirnim rimljanskim potomcem, — tirjali so od njih, da jim puste v miru se po svoje razvijati in, ako so nad njimi prevladali, tirjali so od njih spoštovanje svojega rodu in pravic. Tabor je bil tedaj o! starodavnih časov velike pomembe za Slovane; v taborje all trdnjave so se zatekali tudi, ko jim je deželo pustošila krvoločna turška sila, vrle sine in hčere odnašala, braneč se do zadnje kapljice krvi.

Tudi nam bodi še vedno tabor trdnjava proti zatirajočemu nasprotniku; zbravši se v tabor zahtevajmo krepko, kar nam po božjej in človeškej pravici spada. Tu živimo na obalah jadranskega morja uže trinajst sto let in še se ne moremo pred svetom pokazati z n šim milim jezikom in običaji, ne da bi nas tujec zaničeval. Bojujemo se uže toliko let za naše pravice in le malo se nam je še dovolilo; vedno še smo teptani, vedno še ukazuje nad nami Italijan, da teško dihamo. Dobrih 26.000 nas je v Trstu in še nemamo niti jedne šole, v kojoj bi se našim otrokom v slovanskem jeziku uk podajal; 26.263 Slovencev (brez onih, koje so Lahi za svoje zapisali) ukazuje tržaški magistrat — zgoli v laškem jeziku. Da, ako prideš na magistrat in prašaš po slovanskem uradniku, kojemu bi povedal, kaj želiš, tirajo te od Judeža do Kajfeža, od slovanskega renežata, ki sedela kakor bi bil svoj nekdanji materin jezik pozabil, — do zagrizlega Lahona, da slednjič moraš vso svojo učnost zbrati, glavo si ubijati in možgane mučiti, da iz ust spraviš nekolike laške besede ter s tem poveš, kaj želiš. 26.263 Slovencev mora se učiti laščine, da zadovolji magistratnim uradnikom. Je-li to pravica na svetu?

Žalostna mi majka! Razmere za Slovanstvo na Primorskem so res žalostne in nevarne. Vse hočejo, — da se premeni ter vkloni laškej šili.

Sedaj je čas, rodoljubi, da idejo, katero je izrekel omenjeni dopisnik obistinito, da bo le možno. Na takem tabore, ki naj bi se držal kde v naši okolici, marsikaj se lahko pogovorimo, lastne težnje razkrijemo in nasvetujemo pomočke, ki bi bili slovanskemu življu v prid. S taborom bi se i prostejše ljudstvo spodbudilo k zavednosti, kajti prepričalo bi se, da ni vse jedno, je li človek teptan ali spoštovan, vcepila bi mu se v srce gorkejša ljubezen do svojega jezika in naroda, predstavila se važnost in korist lastnega j-zika, slovanskih uradov in šol ter se podkrepilo staro načelo: »Zlruženimi močmi«. Sloga mej udi iste narodnosti bi se ojačila in zboljšale bi se vsled tega polagoma slabe slovanske razmere tu okolo Trsta! Tedaj na noge! in Bog pomozil!

Kar mestni magistrat stori, ni menda vse prav storjeno; — to dobro vemo, ali vendar se moramo njegovim ukazom hočem ali nočem uklanjati. Uže lunsko leto smo rekli, da je bil ukaz, da se ne smejo žgati v okolici kresovi o priliki sv. Ivana in drugih slučajih, najbolj naperjen proti narodnim okoličanskim običajem, ki so mestne Labe vedno v oči bodli. Tudi letos je »previdni« mestni magistrat isti

da so me v težavnem delu krepko podpirali, in konci kratkega dogovora še opominjam vse slavne družbenike, da naše vodilo imajo biti za vselej besede: »Vsi za vsacega, in vsak za vse!«

Program prve besede tržaške slovanske čitavnice pri nje otvoritvi.

Beseda slavjanske narodne čitavnice 9. marca 1881. ob slovesnem njenem otvorenju: 1. Nagovor predsednik. — 2. »Strunam. Slovenska.« Kor. — 3. »Srbska narodna.« Na glasoviru. Gospa T. Dolenjčeva. — 4. »Oda.« Bog. Slovenska. Govor. Ščitomir Vilhar. — 5. »Sarafan.« Ruska. Samospev. Gospic Marija Dolenjčeva. — 6. »Slave dom.« Slovenska. Kor. — 7. »Časka.« Samospev. Lego. — 8. »Zihvalna pesem hčerke. Samospev. Gospic Marija Dolenjčeva. — 9. »Majčina dušica. Serbska. Govor. Kasipinovič. — 10. »Svarjenje.« Slovenska. Kor. — 11. »Rado ide Serbin.« Kor.

PODLISTEK.

Spomini

na prvo leto obstoja tržaške slovanske čitavnice.

Govor prvosednika *Edvarda Sorča* pri velicem zboru slovanske čitavnice v Trstu 29. decembra 1881.

Slavni Zbor!

Uže bode skoraj leto, kar se je ustanovila naša čitavnica, in potem je pri volitvi za trdno osnovanega odbora mene zadela čast, da sem bil prvosednik. Čutil sem, kako važno, kako veliko in slavno, pa tudi kako težko je te opravilo, in uže precej takrat sem bil slavnim gg. družbenikom povedal, da jim vem hvalo za toliko čast in vero v me, in obetal sem, da hočem storiti, kolikor bodem koli mogel, da še naše društvo povzdigne, in da se da podpora narodnosti, ki je do zdaj za-

ukaz izdal, kakor bi prvi nič ne veljal. Da je prepoved zažigjanja ognjev naperjena v zlasti proti starodavnemu okoličanskemu in sploh slovenskemu običaju, vidi se jasno iz tega, ker se je ta prepoved upravljal sedaj pred praznikom sv. Ivana ponovila, kakor ne bi zadostovalo, da se je že enkrat in za vselej izdala.

Navzlic prepovedi je pa bilo vendar vedeti v več krajih okolice na kresni večer ognje, čemur se ni čuditi, ako se pomisli na vkoreninjeni starodavni običaj. Kako težko je kako šego ali navado premeniti, vedeti bi bil moral mestni magistrat ter ne izdati onega neprevidnega in nepremišljenega ukaza. Umeje se samo ob sebi, da okoličan ne bode žgal kresa pod streho ali vsaj v takej bližini stanovanšč, kjer se ogenj lahko zaneti in zanesel drugam. Ampak Slovani, in torej okoličani, je žgal in žge še dan danes svoje kresove na vrhlih hribov, ali na prostorih, oddaljenih od stanovanšč. Dosedaj pa se še ni slišalo, da bi se bil radi kresov kde ogenj povzročil in drugam zanesel. Mi sicer ne odobrujemo klubovanja, kojega so hoteli izreči oni okoličani, ki so, našelc magistratove prepovedi, kres žgali, kajti krivda in kazen pade vedno na nje; ali protestujemo proti neprevidnim in pristranskim ukazom magistratovim: ako se kaznuje okoličan zaradi prestopka njegovih ukazov, naj bi se bil tudi g. Lojze, ki je o priliki izvolitve svojega brata za mestnega svetovalec žgal kres in okolo njega najbrže cikorko kahal.

Previdnost, ki se od magistrata stavlja, da se kolera ne raznese, je precejšnja. V to svrhu se izda obilnega denarja, in rekli bi morda še preobilno občinskega denarja, podpirajoč zajedno lahonske ustanove, iste in persone grate. Slišali smo, da enaka komisija hodi tudi po okolici ter preiskuje, kje se nahajajo gnojnice, stranišča, kako se skrbi za čistoto po bivališčih, kaj se je itd.

To je pač velika čast za okolčane, za katero morajo magistratu zahvalni biti. Dobro je, da se skrbi za čistoto bivališč in drugo, kar bi utegnolo »nevarno biti«, ali toliko hrupa in preobilnega trošenja občinskega denarja družbo s tem še posebne namene, to vendar se nam ne zdi umestno. Sicer pa, kakor je v obče znano, gospodari se v mestnej kolibi prav čudno.

Domače in razne vesti.

Laški Šulvercin. Kar je štajerskim in koroškim Slovincem znani Slovence brustajoči »Šulvercin«, to nameruje postati društvo Pro patria v Trstu, ki bode tedaj drugi, toda laški Šulvercin. Uže ime tega društva »pro patria«, »za domovino« nič kaj ne diši in vsakemu se bode zdelo dvoumno, kako je pa jedro in namera društva, to se je izvedelo pri obecnem zboru in iz društvinih pravil. Glavni namen mu je — ustanovljati v okolici tržaške (v Trstu jih ni več potreba) laške šole ter tako laški jezik širiti, deželnega pa, slovenskim okoličanom lastnega, spodbujati in uničevati. V zboru je mej drugim g. dr. Cofler povdarjal nepotrebnost nemškega jezika — o slovenskem ni bilo govora, ker ta je njim uže tako nepotreben, — in vendar si ne more nikdo tu v Trstu niti majhne službe najti, ako ni zmožen tudi nemščine!

Ako bode društvo res tako počenjalo, kakor je g. Cofler izgovoril, v boju bode tudi z Nemci in ne samo z nami. Sicer pa Lahu gre nemščina težko v glavo ter najboljše se mu zdi, da jo ne študira. — Da ne bode to društvo prosto političnih spletk ter da tako daleč z svojimi idejami zagazi, kakor so zagazila vsa druga tukajšnja, po Lahih osnovana društva, — tega smo skoraj gotovi. Vzrok bode najbrže nemirov in narodnih bojov, kakor sloviti Šulvercin, ki se tudi v politiko ne vtika, ako ne more.

Tudi mi Slovenci smo pred nekoliko časom ustanovili šolsko, »društvo sv. Cirila in Metod« kojega, podružnico imamo tudi tu v Trstu. Kdor ljubi mili svoj rojter ne dopusti, da se mu jemlje in pači mili jezik, — naj žrtvuje za to narodno stvar ter pridene svoj »obolus« v prid narodnega šolstva. Osebito sedaj, ko se je, poleg tolikega zatiranja in polasčevanja, ustanovilo še to nebohli ga treba društvo, ključ vas, uzorni rodoljubi, majka Slava na pomoč, da je pomorete v boju proti navalujočji sili. Tudi slovenske okoličane vabimo, da obilnejše pristopajo k omenjenemu društvu, vsaj mali znesek za občno koristno narodno stvar, namreč za podpiranje slovenskega poduka v slovenskem jeziku, lahko vsakdo donese.

Razpisane službe. Služba računskega svetovalec pri računskem oddelku finančnega vodstva v Trstu, oziroma računskega revidenta, računskega asistenta. Prosilci imajo vložiti prošnje v 4 tednih od 14. t. m. počenši pri načelniku c. k. finančnega vodstva v Trstu in dokazati znanje deželnih jezikov. — V c. k. vojni mornarici se sprajne več komisariatnih

elefov. Prosilci imajo dokazati, da so izvršili višjo gimnazijo, popolno realko ali tem enaka učilišča. Letna pripomoč znaša 400 gld. — Razpisana je služba višjega poštnega kontrolorja VIII. razreda v Trstu. Prošnje je vložiti v 14 dneh pri pošttem vodstvu v Trstu.

Pogovori radi pogodbe av.-ogerskega Lloydja. Kakor pše »N. F. Presse« niso konference, ki so bile minoli teden, prišle do nobenega zaključka glede nove pogodbe z avstrorazpisnim Lloydom. Pogovori so se pretrgali, ne da bi interesovana ministerstva se ga dobro pogodila glede zahtev a.-o. Lloydja.

Nov direktni železniški vlak med Trstom in Korminom bode začel voziti s 1. julijem t. l. O tihaj bode iz Trsta vsaki dan ob 6 uri in 20 minut popoldne, v Gorico bode dohajal ob 7 ur 45 m. zvečer, v Kormin precej po 8 uri zvečer. Iz Kormina bode odhajal vsako jutro ob 8. uri in 6 minut, iz Gorice ob 8. uri in 26 minut in bode došel v Trst ob 9 ur in 45 m. popoldne. Vozne cene so navadne, kakor za druge poštne vlake.

Nekaj o obrtniški šoli. V šoli bi se imela politika toliko vtikati kotlikor Jud v narodne in verske stvari. Politika za šolo ni, kajti šola ima drugo nalogo. Jud se sme vtikati le v stvari, ki zadevajo njegovo vero, o narodnosti bi pa ne smel govoriti, kajti Jud ostane vedno Jud, Hebrejec, Abrahamovič — in ne Italijan, Slovan, Lah. In vendar se v tem obziru v Trstu godi upravnarobe. Ali kaj se ne zgodi v Trstu, dokler so take razmere! Jud, potomec Abrahamov, ukazuje tu, da se v šolah pred in po učenju ne sme moliti; da na šolskih stenah sveto razpelo ne sme viseti, kakor morda tudi podoba presv. vladarja, katera se pa v nekaterih krajih še trpi zat. ker to zapoveduje višja moč. Jud se v Trstu tudi meša v narodno prasanje in on določuje tudi, v kakem jeziku se mora v tej ali onej šoli poučevati. To smo hoteli predstaviti, da pojasnimo prvi izrek.

Zarad ustanovitve obrtne šole v Trstu se je pral tudi mestni ruščji zbor, da po domače povemo, ako je on s tem zadovoljen, kar se nam zdi toliko, kakor bi mati prala lačnega otroka, ako hoče kos kruha; in mestni očetje, prezasužni »patres patrias«, so bili res zadovoljni! Primarhal kako ne bi bili, rekel bi naš dobri kmet.

Ali — brez kojega »alia« se ne sme nobena stvar narediti, — s pridržkom. Mislili so si namreč: Ti, vlada, si predobra, vse nam dovoliš, kakor mi zahtevamo; torej treba ti staviti pogoje, pod kojimi ti dovoljujemo, da ustanoviš tukaj šolo. Ako hočeš, da ti dovolimo prostor, v katerem namestiš to šolo, moraš izpolniti uvet: da bode učni jezik samo laški.

Primarhal tudi to je nekaj, ako bi vlada v tako šolo poleg laškega še kak drugi deželni jezik kot učni uvela, bila bi njih narodnost in domovina v nevarnosti. Ali ni zadosti to.

V Trstu obstoji, povemo onemu, ki tega ne ve, neka razstava ali kakor jo oni zovejo »Esposizione permanente« uže nekaj časa sem. Kaj je v njej razstavljenega, tega mi sicer ne vemo povedati, ker nismo se nikoli drznoli iti jo pogledat misleč, da tudi brez nas ona lahonska razstava ostane — stalna, zdi se nam pa vendar, da ne more kaj velikanskega razstavljenega biti, kaže to, da jo tudi laško tukajšnje občinstvo dosti ne pohaja niti v njej ne kupuje. Roba, ki je notri razstavljen, najbrže je polna prahu. Prostor, v kojem se ta razstava nahaja, določili so nekoli mestni ekonomični očetje za bodočo obrtniško šolo. Ali tudi tu niso vsi jednih misli: slavni gospodine Raskovič se je namreč jeze penil in drugim očetom ugovarjal, da ne smejo dati tega koristonosnega prostora, ampak da se v to svrhu kak drug prostor dovoli. Vidi sapientia del signor Raskovič! ... on bi skoraj hotel, da se ta šola ne ustanovi, samo zato, ker hoče, da se ona slavna razstava ne razpusti. Ni videl pa, da bi šola pač mnoge moralnega dobička prinašala v tem, ko v onej obrtniki svoje težko narejene robe niti nemorejo razprodati.

Da bode v bodočji obrtniški šoli učni jezik samo italijanski, čeprav je polovico tukajšnjih obrtnikov Slovencev, to smo znali uže poprej. Ako bi se to ne zgodilo, potem ... z Bogom Trst. Koliko koristi bode ta šola donasala, v kojoj bo učni jezik samo laški, tega ne vemo povedati, uvrjeni smo pa vendar, da bode korist bolj navidezna, nego resnična.

Tako se ravna z nami, ki smo vendar tukaj in zavzemamo dober del ljudstva! Obrtnik.

Tržaške novosti:

Kolera. Včeraj popoldne je bil upravljudski dren v začetku akvedota, na stotine ljudi je gledalo v neko hišo. Kaj so čakali? Kolero so hoteli videti. — Neka ženska 35 letna vdova Terezija Belligoi, postrežnica, slovenskega rodu, mati male hčerke, zbolela je na simptomih kolere, to je zvedela komisija in je precej prišla z raznimi sredstvi za desinfekcijo v omenjeno hišo ter dala odnesti bolno žensko v bolnico za kolerozne. — Najbrže ni bilo tako hudo; vsaj tudi oni trgovec iz

Milana, ki je zbolel v hotel de la Villa, ni umrl, ampak ozdravil.

Ženska je sicer umrla sinoči ob 10 uri. — Pri tej priliki konstatujemo, da človek lahko tudi od straha umrje, kadar bolnega prepejavajo v zaprtih kasonih v bolnico za kolerozne in s takim hrupom, kakor so prepejali ubogo Belligoi. Sinoči o polnoci je nekda 12 letna deklica v nekeje kampanji v Škorkiji zbolela na bolezn, ki ima vse simptome kolere; to deklico, po imenu Messano so vendar pustili doma in je niso vlekli strani.

Procesija S. R. Telesa vršila se je kakor druga leta tudi v četrtek prav veličastno. — Ob 6 uri zjutraj kose je v stolnici cerkvi brala slovesna sv. maša, jela se je pomikati iz trga pred stolno cerkvo po glavni tu pa tam lepo odličnih mestnih ulicah. Udeležilo se je je, kakor navadno, mnogo okoličanov — po naših mislih vsaj 5000 — ter razne bratovščine iz mesta. Iz spodnje okolice prišli so okoličani z križi in cerkvenimi zastavami in od vsake duhovnije po jeden duhoven. — Tudi več okoličanskih pevskih zborov se je udeležilo, mej kojimi so se odlikovali osobito Rojančani in Škedenjci. Kaj krasno je bilo videti dolge vrste slovenskih okoličanov v svojej prelepi noši z rožnimi šopki v rokah stopajoče v procesiji po korzu. Pred baldahinom svirala je veteranska godba, zašel je oddelek lovcev, razni civilni in vladni dostojanstveniki; — najmanj bil je zastopan »liberalni« magistrat. Na borsnem trgu je defilirala bataljon tukaj nastavljenih lovcev z godbo. Pontifikoval in procesijo vodil je preč. g. dr. Šust radi nepristnosti m. g. škofa.

Ta procesija ne smela bi se zvati mestna temuč okoličanska, kajti ne rečemo preveč ako trdimo, da se je udeležilo 45 okoličanov, kar nam jasno kaže, koliko je večini meščanov mari za vero in cerkvene slovesnosti. Gledali so procesijo rajši od strani norčujoč se z pobožnimi in verinimi okoličankami. Da, videti je bilo tu pa tam kakega laškega frkolina, ki se v svojej prevellke »omiki« niti ni hotel šepavo svoje pokrivalo raz voz maloumne butice potegniti meneč, da si s tem Bog ve za koliko funtov časti pridobi. Kar bi želeli, je to, da okoličani slovenski pojejo, rajši nego latinski, kojega jezika neume.

Umrl je v sredo tukaj v Trstu, m. g. V. J. dr. Bstegar, selimbrijski nadškof in partibus in glavni opat dunajske mehitariske kongregacije, domorodec iz Nyvara na Erdeljskem. Truplo so mu balzimirali in peljali na Dunaj, kjer se danes vrše posmrtnice.

Zopet nove sleparije Iredentov. Mi smo pisali, da se bodo še mnoge sleparije, skrajne tukaj gospodujoče lahonske stranke pojavljale, in prav smo imeli, kajti te dni se je zvedelo, da so uradniki lahonskega del. podp. društva (Operaja Triestina) društvo osleparili za 2000 gl. In več, kolikor se dosedaj zna; pa gotovo utegne še časoma postati še več. Temu društvu je predsednik glasoviti Raskovič, ki hoče učiti vse druge poštenosti in značajnosti ter se vedno bahi, koliko je za društvo storil in kako lepo je tam vse urejeno. — Lep odbor, kateri je še le čez leta prišel na pomanjkljivosti čisto priproste narave.

Denarničar in njegov pomočnik sta nekda prejemale svote od udov ter jih potrjevala v knjižicah, pa ne vpisala v dnevnik. — To je čisto preprosta sleparija in čudimo se, da taki fini ljudje, kakor je Raskovič, niti ne znajo, da je treba vsako leto vsaj enkrat revidirati tudi vse knjižice udov, kakor je to navada pri drugih enakih društvih in tudi v del. podp. društvu, kjer se taka revizija vrši tudi dvakrat na leto in se vrši tudi prav zdaj ob sklepu semestra.

To so torej ti pošteti, izvrstni administratorji, katerim je poverjenega denara od delalcev nad 100,000 gl. Lahonska operaja bi morala denes imeti do 200,000 gl., ako sodimo po času obstanka, po številu udov in po mnogih darovih, kateri dohajajo temu društvu po Lahonih in teroriziranih, po magistratu in po zupuščinah. Ali mi prorokujemo, da je gospodarstvo mej kompareti napravilo društvu še več škodo, kajti nekatere intabulacije tega društva na drugo stopinjo so nekda jako piškave. — Preveč politike, nevarne ruščje politike je v tem društvu; delavec pa bi potreboval le omike, posebno pa, da se mu srce blaži in da se ga ne čuva proti Bogu, državi in drugim narodom, kakor to delajo gospodje od Operaje se svojim listom, kateri tudi mnogo denarja pojedajo društvu. Obžalujemo le, da je prav dosti slovenskih delalcev v tem društvu, ki Lahonske gospodi čudne postavbe tlako delajo. Sicer pa bi bil čas, da se tudi od druge strani bolj pazi na to društvo, katero štejejo Lahoni mej svoje trdnjave.

Velocipedist ... po morju. Neko motorilo na kolesu priklovrnilo je predsnočni večer po ulici Vienna naravnost v morje (kanal). Velocipedist se je rešil, nesrečno kolo pa je šlo na dno, ter so ga morali pomorščaki iz morja izveči.

Nož. 28-letnega težaka Ivana Brusa je njegov pajdaš na desno roko z nožem ranil. Ivan moral se je iti zdraviti v bolnico.

Samomor. Brez tega ne mine teden in skoraj niti dan v Trstu! 20letni Miklavž

Delič, v službi pri trdki g. Lustiga, vrzel se je v sredo zjutraj na pomolu št. 1 v morje z namenom, ne priti več ven. Preden je skočil v vodo se je slekel vršno obleko ter jo postavil na breg. V jednom žepu našel ste se dve pisli. Na ve se kak vzrok je mladeniča tako daleč zapeljal. Ljudstvo pravi, da se je spovedal preden se je šel utopiti ter da v enem pismu prosi, naj bi njegov spreved spremljal katoliški duhoven. Čudne ideje!

Nesreče. Mestni otročaji so dražili nekega nemega človeka. Ta zgrabi kamen in ga telebi med neporedno mularijo. Ali po nesreči kamen zadene 3 letnega otroka kojega je morala mati nesti v bolnico. — Kje je pa straža? — Josip Mrak, doma iz Senožeč, spril se je z nekim Angeljčkom G., kateri ga je tako naklepal, da je moral iti v bolnico se zdraviti. — Neznani človek ranil je Fr. Sterleta iz Celovca sunivši ga močno z nožem, radi česa je moral zadnji v bolnico. — V nekaj beznici v via S. Sebastiano sprla sta se dva težaka; nekoliko stepla in potem pete odnesla, kajti drugači bi morala v luknjo.

Polletjsko. 50letni Josip R. doma iz goriške okolice, razsajal je v pijanosti v ulici Torrente mahajoč okolo sebe s sekro, dokler ga ni straža trdo zvezanega odpeljala v luknjo, kjer bo imel več časa premišljevat in študirati vinske učinke. — Nepoznan uzmovič odnesel je v ulici Navale sreberno uro remontoir, z verigo in mošnjico z 80 gld. — Dva pobožna težaka molila sta na trgu sv. Jakopa, ko je upravnondot procesija šla, tako srčno, da sta pozabila, da človek ne sme krasti tudi kadar molj; stegnola sta roke ter hotela iz žepa neke Ane G. olnesti mošnjico. Ali hop! angelj varuh, v podobli straže ju je zasail in morala sta z njim. — Ignaciju P. odnesel je neznan zmkav v četrtek, ko je procesija gledal, zlato uro ter zbežal prilepivši preden dobremu Ignaciju močen sunek v zahvalo. — Ktor noslja, naj ne hodi v javni vrli! Nek gospod zaspal je tamkaj, v spanju pa ga je nekdo olajšal, odnešivši mu tobačnico. Da bi bili zadnja tako velika, kakoršno smo zadnjič za mestno zbornico nasvetovali, bi je morda ne bil.

— 62letni Lovrenc Lodosin iz Žal je, pijan »kakor pijseka«, na javnej ulici; stražnik ki so onot šli, odpeljali so ga v svoj urad v ulici Chiozza, ker se pa ni mogel drugi dan niti iz mesta ganiti ter so se mu udje tresli, morali so ga prenesti v bolnico. — Nek 40letni švindlar je prebival uže več dni v nekem tuk. hotelu ter se izdajal za inženirja Anton Živca iz Krasa; včeraj pa je nakrat zginol, ne da bi poravnal svoj račun od 15 gld. v hotelu. — Morda je to tisti, ki po deželi kakor knjigotržec ljudi slepi?

Dolenjska železnica, in sicer proga Ljubljana-Novo mesto in Ljubljana-Kočevje se prihodnji mesec začne trasiati.

Dražba. V sredo 30. t. m. oddalo se bode pri tukajšnjem magistratu na dražbi delo občinske štirne v sv. M. Magdaleni Zgornji. Prošnje naj se vložijo pri magistratu.

Banka »Slavija« poslala nam je ravnokar svoje poslovno poročilo za leto 1885. Istemu posnemamo, da je imela dne 31. decembra preteklega leta 201.731 členov in 6.410.570 gl. 60 kr. im tka. Njene rezervne in poroštvne zaklade znašale so 6.584.646 gld. 8 kr. Dobička b lo je 228.475 gld. 99 kr. Od tega dobička naklonilo se je raznim narodnim zavodom českim in slovenskim 3000 gl. podpore. 7000 gl. določilo se je za napravo posebne zaklade za kurzne razlike, ostanek pa razdelil med društvenike. Skupni dohodki vlaškega leta znašali so 2.630.294 gl. 21 kr.

Iz tega kratkega posnetka obširnega poslovnega poročila je razvidno, kako siljajno napreduje banka »Slavija«. Postala je že največji slovenski denarni zavod v našej državi. Upamo, da bode ta napredek trajen in da nam uspešni razvoj »Slavije« dokazuje, da bode za nas Slovane tudi v političnih ozirih nastali kmalu veselejši čas. — Naj nam bode konečno dovoljeno še v dokaz tega, kako »Slavija« vrši postavljeno si nalogo, omeniti, da je ves čas svojega obstoja — torej od leta 1863. do konca leta 1885. — izplačala za škode že ogromno svoto 10.593.818 gld. 57 kr.

Kolera je v Benetkah začela pojemat, temu nasproti pa v Brindisi hujše razsaja.

Nesreča. Pri Kozgradu blizu Prage se je 22. t. m. prevrnila ladija z birmanci, 50 oseb je padlo v Sazavo; doslej so 25 mrtvih izvekli.

Slavno občinstvo opozorujemo na oglas g. Krajcarja, vriega rodoljuba, na zadnjem strani. Svoji k svojim!

Tržno poročilo.

Kava — jako trdna, cene celo višje. — Prodalo se je 1700 vreč. Rio po f. 44 do f. 62 8000 vreč Santos f. 49.50 do f. 60.—, 200 Java Malang f. 61.—, Ceylon plant. stane f. 80 do f. 128.

Sladkor. — Polož je se je zdatno zboljšal; došla so prašanja za sladkor iz inostranskega, zaradi česar so cene nekoliko višje postale. Prodalo se je t dni 9000 vreč sladkorja po f. 19 do f. 22.50; tendenca za višje cene.

